

Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XI. Regula secunda. Conscientiam habens negativè dubiam, an
actio hîc & nunc licita ipsi ratio, vel autoritas probabilis occurrat, quòd
illicita sit, deposito dubio, tamquam irrationabili, non ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

quò quispiam dubitat, non in ordine ad operandum, sed in ordine ad cognoscendum præcisè. *Practicum* esset, quo quis dubitat in ordine ad operandum, sive in ordine ad praxim. Hoc sensu dubitationem omnem, quâ queritur, an quidpiam bonum sit, an malum, practicam censet Azorius Institut. Moral. l. 2. c. 18. §. secundo queritur in fin. ubi sic: *Tametsi primâ facie ad speculationem pertinere videatur questio, in qua dubitatur, an quidpiam sit malum, an bonum, peccatum, necne: potius ad actionem spectat, & operandi gratiâ, verius quàm sciendi, ista queruntur. Nam idem est querere, an hoc sit peccatum? quod est, an sit faciendum, an cavendum?*

91 *Dubium* tamen *speculativum* Recentiores vocare solent, illud quo quis dubitat, an aliqua actio, vel omisso, in universum, licita sit vel illicita, v. g. an licitum sit pingere die festo: *Dubium* verò *practicum*, quo quis dubitat, an aliquid sit licitum, spectatis omnibus circumstantiis particularibus, actionem hinc & nunc in praxi afficientibus, v. g. an tali homini, talibus in circumstantiis constituto, hinc & nunc pingere liceat. Cujusmodi *dubium* nonnulli, nec ineptè, *practicè practicum* vocant. *Dubium* verò de actione in universum, an licita sit, *speculativè practicum* appellant. Quia non dirigit praxim istius actionis, ut substat omnibus circumstantiis suis, sed abstractè ab illis.

92 2°. dividitur in *dubium juris & facti*. *Dubium juris* est, quo quis dubitat de lege, præcepto, obligatione, voto, seu quocumque obligationem inducente, quatenus eam inducit, vel de quocumque ad obligationem prærequisito, quâ tali, v. g. de legitima potestate ad obligandum, de legitimitate & valore actus obligantis, &c. Ut enim optimè Bonæ Spei tract. 2. de actib. human. disp. 6. n. 197. omne illud, quod ad aliquid obligat, respectu ejus; ad quod obligat, & quatenus ad illud obligat, participat naturam legis, vel præcepti, seu juris: cum lex, seu præceptum, vel jus, idèd sit jus, sive lex, vel præceptum, quia ad aliquid obligat. *Dubium* proinde de eo, quâ tali, est *dubium juris*. Unde quia votum obligat ad id quod voto promissum est, quatenus ad id obligat, est jus quoddam; nec ut sic aliter pertinet ad factum, quàm lex vel præceptum, quod eatenus ad factum pertinet, quatenus est aliquid factum.

93 *Dubium facti* illud est, quo quis dubitat, an aliquid sit factum, illud secundum se considerando, non quatenus ad aliquid obligat, vel ad aliquam obligationem præsupponitur. Tale est *dubium*, quo quis dubitat, an consenserit tentationi, an fecerit homicidium, an confessus fuerit tale peccatum. Unde *dubium* de eodem facto, diversimodè considerato, sub una consideratione esse potest *dubium juris*, sub alia *dubium facti*: v. g. *dubium* de parato homicidio, vel contracto liberè matri-

Tom. I.

monio, ibi præcisè sistendo, est *dubium facti*; si autem homicidium consideretur, quatenus irregularitatem inducit, & matrimonium, quatenus obligat ad reddendum debitum, est *dubium juris*.

Porro *dubium juris* variis modis contingit. 1°. si quis dubitet, an ista actio in specie justa sit, necne. 2°. si sciens esse in specie justam, dubitet, an in his vel istis particularibus circumstantiis licita sit, v. g. mendacium hinc & nunc, ad salvandam vitam patris. 3°. si dubitet, an non solùm licita sit, sed an præcepta, v. g. an oporteat infirmo potius subvehire, quàm Sacrum audire, die festo, dum non potest simul utrumque. Videri potest hæc de re Becanus in Sum. p. 2. tr. 1. cap. 4. q. 8.

CAPUT X.

Regula prima conscientia dubia. Conscientiam habens, seu negativè, seu positivè dubiam, an actio hic & nunc, spectatis omnibus, licita sit, vel illicita, peccat, peccato ejusdem speciei & gravitatis, de quo dubitat, si eam faciat, dubio manente.

Ratio est 1°. quia non agit ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est. Rom. 14.

2°. quia volens & sciens exponit se periculo committendi hinc & nunc illud peccatum, de quo dubitat, dum ad actionem illam procedit cum tali dubio, atque adèd cum advertentia istius periculi. Cum tantam videat apparentiam quòd sit, quàm quòd non sit istud peccatum, nec magis judicet illud non esse quàm esse.

3°. quia naturæ lumine notum est, Dei legem, amicitiamque ab eo parviteri, qui facit id de quo dubitat esse offensam Dei. Cum amicitie lex veret id fieri, quo dubitamus animum amici offendendum, & ipsimet Ethnici naturali lumine agnoverint, nefas esse id agere, quod verè dubies, æquum sit, an inimicum.

CAPUT XI.

Regula secunda. Conscientiam habens negativè dubiam, an actio hic & nunc licita sit, vel illicita, si post debitam inquisitionem, nulla ipsi ratio, vel auctoritas probabilis occurrat, quòd illicita sit, deposito dubio, tamquam irrationabili, non prohibetur illam ponere.

ITa Homem de conscientia cap. 3. n. 38. Scilderet. 3. n. 5. Celladeus tr. de recta doctrina morum l. 4. q. 1. & seqq. Procedit autem assertio de dubio negativo, prout illud explicant Joannes Cardenas in Christi Theol. to. 1. tr. 1. disp. 6. n. 15. Tamburinus l. 1. in Decal. c. 3. §. 1. n. 5. & plerique alii Recentiores, aientes, *dubium negativum* esse, quo quis dubitat, nullâ occurrente ratione, pro alterutra parte contradictionis. Vel prout ex-

A a a a

plicat B. Spei, quo quis dubitat, nullâ occurrente ratione, sive in unam, sive in alteram partem; vel non occurrente nisi levi.

99 Hoc posito facile probatur assertio 1°. ex dictis n. 85. & seqq. Quia hujusmodi dubium non est morale & prudens, utpote nullâ probabili ratione vel autoritate suffultum. *Despiciendæ* quippe ab homine prudente *rationes omnes leviores*, monet Philosophus 2. Elench. 7. *quia non habent... causam rationabilem dubitandi*. Multò ergo magis despiciendæ sunt rationes nullæ. Quibus ideò prudens moveri non debet ad dubitandum, sed ad dubium deponendum, seu despiciendum. Siquidem dubium, quod sine ulla omninò ratione, saltem apparente, vel nonnisi levi ratione procedit, in moralibus non meretur nomen dubii: quia scilicet tale dubium non est rationale. Propriè namque & rationabiliter dubitare, est animum inter utramque partem ideò suspensum hæsitare, quia æqualiter in utramque trahitur, adedque in unam sic trahitur, per rationem ad eam moventem, ut ab eadem æqualiter retrahatur, per rationem in oppositum moventem. Propterea namque moralis dubitatio à S. Thoma in 3. dist. 17. q. un. a. 4. post Philosophum definitur, *contrariarum rationum æqualitas*.

100 2°. Quidquid sit, an dubium negativum, sit vel non sit dubium propriè dictum, quia tamen rationale non est, & fundatum, non minùs despiciendum est quàm scrupulus, seu conscientia levis & temeraria, quam explodendam dicit Innocentius III. cap. *inquisitioni* de sent. excom.

101 3°. Conjux, conscientiam levis & temerariæ seu infundatæ credulitatis habens de nullitate sui matrimonii, atque aded de illicita debiti exactione, conscientia illâ explosâ, debitum exigere potest, ut ibidem declaratur. Similiter ergo conscientiam habens levis & temerariæ, seu infundatæ dubitationis, de inhonestate ejus quod vult agere, conscientia illâ explosâ, illud agere potest, si post debitam inquisitionem nulla ratio, vel autoritas probabilis occurrat, quòd illicitum sit.

102 4°. Abstinendi vel agendi obligatio absque probabili fundamento non præsumitur, sed probabili saltem ratione de ea debet apparere. Ne aliàs homines implicentur passim infinitis obligationibus, absque ulla probabili apparentia.

103 5°. Absque probabili fundamento dubitans, propriè non tam dubitat, quàm nescit, uti vidimus n. 88. nescientiaque ista, si post debitam inquisitionem superari non potuit, meritò invincibilis seu involuntaria reputatur. Igitur excusat à peccato, saltem extrâ materiam juris naturalis.

104 Ex his apparet, quàm irrationabilis sit Ethica Casuistarum illorum, qui in dubio negativo (quod solum volunt propriè esse dubium) tutiorem partem volunt esse eligendam; in dubio verò positivo, quo quis dubitat ob rationes æquè probabiles pro utraque parte

occurrentes, censent eam quam quis maluerit partem licitè eligi posse. Per consequens in dubio negativo obligant ad tutiora, non in positivo, in quo ne quidem obligant ad confitendum peccata dubia; ad quod tamen obligant in dubio negativo. Cùm prorsus ex adverso philosophari oporteat, ut constet partim ex dictis, partim ampliùs constabit ex dicendis.

Ideò rationabiliores sunt, qui cum Cella-¹⁰⁵ deo ubi suprâ q. 4. §. 7. Petro Marchantio, Coninck, Prapposito & aliis, negant confitenda peccata negativè dubia, quàm dicti Casuistæ, qui negantes obligationem confitendi positivè dubia, volunt nihilominùs confitenda negativè dubia. Si enim confiteri non tenetur peccata, qui de iis commissis probabilem habet rationem; cur (amabo!) confiteri tenebitur, qui de iis commissis nullam habet probabilem rationem? Et si in conscientia sua se excusare queat (id est credere quòd non commiserit) qui probabilem rationem habet ad se condemnandum; quantò magis qui nullam ad se condemnandum probabilem habet rationem, sed vel levem, vel planè nullam? Denique si, sine confessionis onere, apud Deum justificari queat, qui mortale peccatum probabiliter incurrit; quantò magis ille, cui probabile non est quòd illud incurrerit? Cæterùm, sitne, an non sit obligatio confitendi peccata, discutiemus ubi de Sacramento poenitentia.

CAPUT XII.

Regula tertia: conscientiam habens positivè dubiam de honestate, vel inhonestate actionis, vel de obligatione aut non obligatione ad aliquid, ob æqualem vel quasi æqualem hinc inde probabilitatem, tutiorem partem tenetur eligere, ab actione illa abstinendo, vel se obligatum reputando.

Quòd in dicto dubio tutior pars eligenda¹⁰⁶ sit, à dubiaque actione abstinendum, communis est traditio Veterum, estque doctrina expressa sacrorum Canonum.

Imprimis quòd communis sit traditio Veterum, usque aded verum est, ut non soli veteres Patres, ac Doctores Christianorum, sed & Sapientes Gentilium ac Judæorum in eo consentiant. Ad SS. Patres quod attinet, Morinus l. 1. de administr. Sacr. poenit. c. 55. n. 10. dicit, quòd *SS. Patres nostri mille & centum annorum spatio, in eo tantùm laboraverunt, ut Sacerdotes docerent... in casu dubio securiorem partem semper esse eligendam*. Enimverò ex concordia sanctorum Patrum traditione Summi Pontifices deprompserunt, sacrisque Canonibus inseruerunt magistralem hanc regulam (de qua infrâ c. 16.) *In dubio via tutior eligenda est*. Vide SS. Patres infrâ cap. 17.

In eo etiam Sapientes Gentilitatis & Judæorum consentire, patet ex Tullio l. 1. Offic.¹⁰⁸